

РАБОТИЛНИЦА ЗА ПРАВАТА НА ЖЕНИТЕ: ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ПОЛОВЕТЕ В БЪЛГАРИЯ

Настоящият анализ е изготвен като резултат от проведената на 9 и 10 март 2018г. в София **“Работилница за правата на жените”**, организирана от Български фонд за жените с подкрепата на фондация “Фридрих Еберт”. Целта на Работилницата бе: 1) да се идентифицират проблемите на жените в България, упражняването от тяхна страна на правата им и тенденциите при прилагането на принципа за равнопоставеност на половете от институциите, както и 2) да се анализират нуждите на организациите, които работят по тези теми с оглед подобряване статуса и повишаване на степенята на равнопоставеност на целевите групи, с които работят.

Представителки на 20 неправителствени организации от цялата страна, бенефициенти на Българския фонд за жените, работещи по проблемите на жените, равнопоставеността на половете или ангажирани с проекти, насочени към определени целеви групи жени и момичета, участваха в рамките на два дни в различни дискуссионни форми, в групова и самостоятелна работа. Присъстващите споделиха опита си, представиха инициативи и проекти, както и направиха опит да изградят визия за бъдещето състояние на целевите им групи като резултат на тяхната работа, от една страна, и визия за бъдещето развитие на техните организации, от друга.

Бяха обсъдени и приоритетите в политиката за равнопоставеност на половете на национално и на местно ниво чрез определяне кои би трябвало да бъдат практическите и стратегическите цели. Самостоятелната работа за оценка напредъка на общините за постигане на равнопоставеност на половете чрез анализ на техните политически и административни структури, механизми и ресурси и взаимодействието им с НПО при вземането на решения в тази сфера даде импулс на участничките да коментират как биха могли да започнат или да надградят досегашното си сътрудничество с местните власти по темата. Работата в малки групи даде възможност на присъстващите да обмислят изграждането на партньорства между участващите организации, които чрез формулирането на общи проблеми и общи подходи за решаването им, чрез прилагането на съвместни или сходни дейности биха допринесли за подобряване на качеството на живот в общините, в които работят.

В резултат се очертаха актуалните, според вижданията на присъстващите, проблеми на жените и момичетата в България и възможните техни решения и се обсъди кои трябва да бъдат адресатите на дейностите на НПО за подобряване на положението на целевите им групи.

РАБОТИЛНИЦА ЗА ПРАВТА НА ЖЕНИТЕ: ВЪЗМОЖНИ РЕШЕНИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТ НА ПОЛОВЕТЕ В БЪЛГАРИЯ

Стереотипите за традиционните роли на половете получават все по-широко разпространение сред младите хора и правят момичетата пасивни наблюдатели на живота, отколкото активни личности с позиция. Оттам произтича и отчетената от участничките ниска степен на интерес към правата си сред момичетата и младите жени. Това създава условия за силен обществен натиск от различни заинтересовани групи срещу правата на жените. Посочените от участничките в „Работилница за правата на жените“ проблеми могат да се разделят на такива от обществената и от частната сфера. Към първата могат да се причислят проблемите, свързани с положението на жените в обществото, в икономиката и заетостта, в сферата на образованието и здравеопазването. Трябва да се отбележи, че участничките бяха както от столичния град и от няколко големи окръжни градове, така и, в по-голямата си част, от по-малки градове и населени места, което обуславя и определени специфики в проблематиката, свързана с положението на жените и момичетата, която те извеждат като важна.

На първо място участничките смятат, че темата за бедността, особено **женската бедност** и особено женската бедност в малките населени места, изобщо не се адресира в публичното пространство. Налице е силна **икономическа зависимост на жените**, дори на тези която работят, от осигуряващите доход мъже в семейството - съпрузи, партньори, бащи. **Тази икономическа зависимост може да доведе до социална изолация или насилие в семейството, особено в случаите, когато жените са или безработни, или домакини, или без образование, или не търсят работа поради семейни причини.** Делът на тези жени е доста висок в някои селища и често те не търсят работа, съответно не са регистрирани като безработни и не фигурират в статистиката по заетостта, защото гледат зависими от грижите им членове на семейството като малки деца, които не посещават детска градина поради липса на средства да се плащат таксите, възрастни и деца с увреждания, възрастни и несамостоятелни родители и др. Липсата на достъпни и качествени услуги за зависими от грижите на друг членове на семейството е повсеместна, като особено в големите градове се е създал нерегламентиран, сив пазар на услуги в този сектор, в който също работят предимно жени. Сериозен проблем е и това, че жените домакини/обезкуражени безработни или нетърсещи работа поради семейни и лични причини нямат здравни осигуровки. Тази икономическа и социална изолация е причина за **ниската им самооценка** и е сериозна пречка за търсене на каквато и да било самореализация извън дома.

Създаването на малък бизнес в сферата на услугите е приемлива алтернатива на женската безработица. Жените обаче, особено в малките населени места, нямат самочувствието, че могат да развият умения за предприемачество и да стартират свои бизнес инициативи. **Липсват адекватни и целенасочени мерки за насърчаване на женско предприемачество - липсват обучителни курсове, в това число и мотивационни, липсват безплатни консултантски услуги в тази сфера, липсват специфични финансови инструменти, които да са достъпни за жените.** Като цяло, липсват и целеви програми за заетост на младите момичета без или с ниско образование.

Ниската самооценка често е продиктувана и от факта, че много момичета рано напускат училище. **Липсата на безопасност** за момичетата по пътя им до и от училище е сериозна причина те да отпадат от образователната система, особено тези от ромската общност. Като добра практика бе посочено взаимодействието на НПО с местните власти и с родителите в някои малки общини, които осигуряват и заплащат гарантиран и сигурен транспорт до и от училище за всички деца. Отпадането от училище е феномен, който предизвиква по-нататък т. нар. вторична неграмотност, а не са малко и жените, които никога не са ходили на училище, така че проблемът с **нуждата от ограмотяване** става все по-видим и актуален.

Много от участничките изтъкнаха, че момичетата са тяхна специална целева група, тъй като са установили, че те представляват уязвима група, тъй като никои не се занимава с изграждането на умения за защита на собственото им достойнство, за мотивиране за успешна реализация в живота, в условията на конкурентна среда. **Момичетата от семейства с нисък социален статус изпитват липса на умения да си поставят цели и да имат план или алтернативи за личностно развитие.** Най-уязвими в това отношение са момичета, които са нямали адекватни ролеви модели в непосредствената им жизнена среда, особено онези, израсли в институциите, с девиянтно поведение, които най-често стават жертви на трафик и сексуална експлоатация и др.

Като специфичен здравен проблем бе изтъкнато това, че често, поради характера на здравния им статус и липсата по места на съответно подготвени или готови да ги обгрижат специалисти, **жените с увреждания са затруднени в достъпа им до адекватни здравни услуги, особено гинекологични.**

Някои от участничките в обсъжданията изразиха мнението, подкрепено и от останалите, че **проблемите на жените не се отразяват адекватно в медиите или се премълчават** - те са „невидими“ за широката публика и за вземащите решения на различни нива; създават чувство на изолация у самите жени, които ги преживяват като нещо, което им се случва на индивидуално ниво, или, обратното, закрепват чувството им, че това е правилният „природен“ ред на нещата, както и **нарастване на използването на езика на омразата, когато се засягат отделни аспекти на правата на жените**, за което неколккратно се спомена в хода на дискусиите.

Негативно обстоятелство в този смисъл е **липсата на общност на онези организации и лица, които се интересуват от проблематиката на равнопоставеността на половете и правата на жените** и създават условия за израстване на информирани млади хора. Такава общност би допринесла да се запълни липсата от обучения по застъпничество за правата на жените и на момичетата, както и би дала „видимост“ на техните проблеми.

Сред проблемите от частната сфера на първо място е домашното насилие и насилието на основата на пола, което може да се упражнява в семейството или извън него. Многократно и настоятелно участничките подчертаваха, че **липсата на кризисни центрове** в страната за оказване на помощ на жертвите е един от най-сериозните проблеми за невъзможността да се окаже навременна и сигурна защита на потърпевшите от насилие жени и техните деца. Друг аспект на работата, която би подобрила превенцията на този вид насилие, е работата с насилниците, но подобни програми в страната липсват.

Проблем, чиито корени трябва да търсим в семейната среда, но който има изключително сериозни последици както за участниците, така и за цялото общество са **ранните раждания и т.нар. ранни бракове**. Макар да се случват често с одобрението и подкрепата на родителите предимно в ромската общност, те не са изключения и за момичета от другите общности у нас. Причините това да се случва са много, но, според участничките в дискусиите, сред най-важните е **липсата на сексуално образование в училище**. Това води до ниска сексуална култура сред младите, липсата на знания и умения за използването на контрацепция, нарастване на броя на терапевтичните и спонтанните аборти. **Отпадането от училище на момичетата е пряко следствие от ранните бракове и раждания.** Това предопределя и по-нататъшния им живот. Поради ниско самочувствие и липса на социални и други умения, те или остават изолирани само в рамките на семейството, изключени от социалната среда, или са ориентирани към нископлатени сфери на заетост и се самоограничават в избора на професия. Онези момичета обаче, които са отпаднали от училище поради бременност и раждане на дете, но искат да продължат образованието си, изпитват сериозни затруднения. Връщането им в училище и завършването на определена образователна степен става само и единствено благодарение на усилията, полагани от отделни преподаватели по места с подкрепата на НПО, но това обичайно са изключения.

Много от участниците, които работят с уязвими групи, изтъкнаха наблюденията си, че често **връзката на младите хора с родителите им е нарушена, тъй като последните продължават да робуват на предразсъдъци и традиционни стереотипни нагласи**. Често, семействата са бариера за момичетата и младите жени за реализация, особено от малките населени места, от малцинствени общности или с увреждания. Родителите ограничават личния им избор, в това число и за изграждане на лични отношения.

В хода на обсъжданията бяха направени и много предложения какво би могло да се промени с усилията на гържавата, местните власти или гражданското общество от гледна точка на сферата на дейност на дадена организация. За да се обобщят проблемите и за да се фокусират и приоритизират предложенията, бяха създадени **четири работни групи: „Работа с и за семействата и родителите“, „Овластяване на и работа с момичета“, „Превенция и борба срещу насилието на основата на пола“, „Информираност, застъпничество и мрежи за подкрепа за правата на жените“**. Предложенията бяха групирани към гържавата, към местните власти и към Българския фонд за жените, с оглед дейността му в подкрепа на работата на неправителствените организации по места и с оглед ролята му на организатор на национални инициативи в подкрепа на правата на жените.

Предложенията към гържавата бяха насочени към няколко сфери, които включват промяна на законодателството и нормативната база, въвеждане на образование/обучение по проблемите на половете, подкрепа на гържавната политика по равнопоставеност на половете чрез разширяване информираността на обществото по темата и сътрудничество и подкрепа на НПО, активни в тази област.

По-конкретно, предложенията на национално ниво са:

- 1.** преглед и осъвременяване на законодателството, свързано с подкрепа на семействата, и насърчаване на мерки и услуги, насочени към постигане на равнопоставеност между родителите;
- 2.** приемане на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (т.нар. Истанбулска конвенция);
- 3.** по-широко информиране на обществеността за провежданите от гържавата политики за равнопоставеност на половете и овластяване на жените;
- 4.** изграждане на кризисни центрове във всяка област с гарантирано и дългосрочно гържавно финансиране за предоставяне на закрила и подкрепа на жените и децата, жертви на домашно насилие и насилие на основата на пола;
- 5.** разработване и финансиране на програми за работа с насилници;
- 6.** гарантирано финансово осигуряване на интегрираните услуги за семейства (съвместно с общините и чрез кръстосано плащане по различни програми);
- 7.** разработване на стандарти за предоставяне на социални грижи и стандарти за финансирането на подобни грижи;
- 8.** разработване и гарантирано гържавно финансиране на конкретни мерки за борба срещу бедността сред жените;
- 9.** разработване и гарантирано гържавно субсидиране на програми за развитие на женското предприемачество;

10. преглед на изпълнението и разширяване на обхвата на плащане на здравните осигуровки от държавата за здравно неосигурени жени;
11. насърчаване на споделения родителски отпуск за отглеждане на дете и въвеждане на задължителен отпуск по бащинство;
12. предоставяне на държавни субсидии на НПО за дейности, които не са услуги;
13. въвеждане на обучение на държавните служители по прилагане на политики за равнопоставеност на половете;
14. провеждане на субсидирани от държавата изследвания въз основа на актуални данни за състоянието на равнопоставеността на половете и положението на жените и мъжете за попълване на информацията и знанията по темата;
15. включване изучаването на историята и съвременното състояние на правата на жените в Държавните образователни изисквания (ДОИ) по гражданско образование в средните училища;
16. подкрепа на проекти и програми в училищата за изграждане на положителни ролеви модели за момичетата и момчетата чрез социално менторство, чрез доброволчество, чрез работа на връстници с връстници и др.;
17. въвеждане на задължителни програми за сексуално образование;
18. по-широко информиране на обществеността за Глобалните цели на ООН за устойчиво развитие, особено в частта им за равенството на половете и овластяването на жените и момичетата;
19. провеждане на информационни и комуникационни кампании на национално ниво в подкрепа на правата на жените и равнопоставеността на половете;
20. изработване и прилагане на стандарти за работа на медиите по темата равнопоставеност на половете и за борба с речта на омразата, особено сексистката реч.

Предложенията към местната власт бяха свързани с няколко основни теми като подкрепа на семействата и борба с бедността, но по-конкретно обхващат и насърчаването на местните власти да прилагат политиките по равнопоставеност на половете и да изградят институционален капацитет в тази сфера:

1. отчетност за провеждането на държавните политики за равнопоставеност на половете и равенството на жените на местно ниво;
2. разработване и привличане на заинтересовани страни, институции, НПО и др. към осъществяването на местни политики за равнопоставеност на половете;
3. изграждане на експертиза на местно ниво по темата равнопоставеност на половете и равенство на жените чрез обучения на служители, съвместни прояви с НПО и др.;
4. създаване на местни съвети/комисии за превенция и борба с домашното насилие и насилието на основата на пола;
5. разработване и прилагане на конкретни мерки за борба с женската бедност на местно ниво;
6. провеждане на допитвания за проблемите на жените като цяло, и на младите жени и момичета в частност, и за преодоляването им на местно ниво;
7. популяризиране и подкрепа на местни ролеви модели;
8. провеждане анализ на дейността и осъвременяване на подкрепата за семействата на местно

ниво, особено на онези в затруднено положение, и особено за предоставяне на средства/услуги за включване на малките деца в ясли и детски градини, осигуряване безопасността, особено на момичетата, по пътя до и от училище и др.;

9. приобщаване на местни лидери към дневния ред на НПО и подкрепа на местните организации, които работят по теми, свързани със семейството, равнопоставеността на половете и равенството на жените, и които работят с родители за преодоляване на стереотипите;
10. включване на представители на НПО в процесите по вземане на решения на местно ниво по теми, свързани с овластяването на жените и постигането на равнопоставеност на половете.

Предложенията към Българския фонд за жените бяха твърде разнообразни, но могат да се обобщат като насочени към публично формулиране на конкретни инициативи за равнопоставеност на половете и представянето и защитата им в публичното пространство на национално ниво:

1. застъпничество на национално и международно ниво за правата на жените и равнопоставеността на половете в България;
2. работа с медии и обучения на журналисти за адекватно отразяване на проблематиката по равнопоставеност на половете и права на жените;
3. създаване на условия за изграждане на мрежа от организации, ангажирани с правата на жените и провеждане поне веднъж годишно на национално събитие;
4. организиране и провеждане на повече мрежови събития за обмяна на опит, изграждане на капацитет и координация на съвместни действия;
5. осигуряване на достъп до повече обучители по правата на жените, обучения в застъпничество, обучения за влизане в местната власт; обучения на обучители по темата равнопоставеност на половете;
6. популяризиране на финансираните от Фонда проекти, включително и чрез Наръчник за добри практики;
7. изготвяне на Наръчник на добри практики за овластяване на момичета и жени;
8. финансиране на менторски програми за момичета в сферата на защитата на правата им, включително мотивационни обучения за придобиване на увереност;
9. насърчаване на младите хора по различни канали да правят информирани избори;
10. създаване и разпространение на бюлетин с практики и проекти по места;
11. подкрепа за осъществяване на изследвания по темата права на жените;
12. привличане на донори за финансиране проектите на НПО в областта на правата на жените.

Автор на анализа: Татяна Кметова
март, 2018 г.

Насърчаването на постигане на равнопоставеност на половете и овластяване на момичетата и жените е въпрос не само на наличие на законодателство и на специфични политики на местно и на национално ниво, но и на холистичен подход, който обхваща всички сфери на живота, всички заинтересовани страни, всички нива на държавната администрация и който включва мерки като информиране и превенция, училищно образование и обучение на специалисти, целенасочена и дългосрочна подкрепа на неправителствения сектор и др. под.

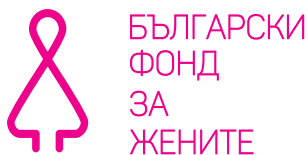
Преодоляването на бариерите пред пълноценното развитие на жените и момичетата в България, решаването на проблемите им, споменати в настоящия анализ, и постигането на реална равнопоставеност на половете ще доведат не само до конкретни политически, икономически и социални ползи за българската държава, но и до положителни промени на ниво личност, семейство, общност, общество.

Добронамереният диалог между неправителствените организации, местните власти, институциите, бизнеса и всички заинтересовани страни по темата равнопоставеност на половете са гарант за успешното и ефективно разработване и прилагане на политики и конкретни мерки за овластяване на жените и момичетата, както и за интелигентния, устойчив и приобщаващ икономически растеж на България. В този процес от изключителна важност е включването на уязвимите групи жени и момичета, вслушването в техния глас и осъзнаването на полово-специфичните им проблеми и нужди.

Макар в България да има законодателство, насочено към постигането и гарантирането на равнопоставеността на половете (Закон за защита от дискриминация, Закон за защита от домашно насилие, Закон за равнопоставеност на жените и мъжете и др.), както и различни стратегически и оперативни документи (Национална стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, Национална програма за превенция и защита от домашно насилие, Националната програма за превенция и борба с трафика на хора и др.), добре е да помним, че са необходими още много целенасочени усилия, и то на всички нива, за да бъде постигната фактичката равнопоставеност между жените и мъжете. Настоящият анализ, без да има претенции за изчерпателност, е част от тези усилия. Той посочва конкретни проблеми на жените и момичетата в България и предлага възможни решения за тяхното преодоляване, идентифицирани от експерти.

Екипът на Български фонд за жените

Настоящият анализ е осъществен в рамките на проект „Права на жените – възможни решения за постигане на равнопоставеност на половете в България“ с подкрепата на Фондация Фридрих Еберт, Бюро България.

БЪЛГАРСКИ
ФОНД
ЗА
ЖЕНИТЕ

ЗА БЪЛГАРСКИ ФОНД ЗА ЖЕНИТЕ

Български фонд за жените е единствената фондация в България, която подкрепя местни неправителствени организации, работещи за правата на жените и момичетата и за постигане на реална равнопоставеност на половете във всички сфери на живота. Визията на БФЖ е за свят без насилие, дискриминация и неравенства, в който всяко момиче или жена има условия да разгърне пълния си потенциал, разполага с равни възможности и достъп до ресурси, и е свободна да прави информирани избори относно своите живот и тяло. Мисията на БФЖ е да развива женското гвижение и филантропията за женски права в страната като набира ресурси на национално и международно ниво и ги инвестира за постигането на равнопоставеност на половете.

Български фонд за жените
ул. „П. Парчевич“ 37Б
София 1000, България
тел: +359 2 986 47 10

<http://www.bgfundforwomen.org>
office@bgfundforwomen.org

ЗА ФОНДАЦИЯ ФРИДРИХ ЕБЕРТ

Фондация Фридрих Еберт е създадена през 1925 г. като политическо наследство на първия демократично избран германски президент Фридрих Еберт. Отдадена е на ценностите и основните идеи на социалната демокрация и работи активно с неправителствени организации, политически актьори и профсъюзи в целия свят. Посветена на принципите свобода, справедливост и солидарност, в Германия и в над 100 държави фондацията допринася за развитието на демокрацията, политическата култура, укрепването на мира и на социална промяна.

Фондация Фридрих Еберт,
Бюро България
ул. „Княз Борис I“ 97
1000 София, България
тел.: +359 2 980 8747
факс: +359 2 980 2438

<http://www.fes-bulgaria.org>
office@fes.bg